

DÉNES FERENC

A 2009. évi állami sportkölségvetés „versenysport” támogatásáról¹

AZ ÖKÖR ÉVE

A nem túl sikeres 2008-as sportév, különösen a „még épp elfogadható” olimpiai szerepléssel a hátunk mögött a magyar sport-elit kiélezett hangulatban várta a költségvetés, azon belül is az Önkormányzati Minisztérium ez évi sportfeladatokra vonatkozó támogatási összegeinek elfogadását. A Magyar Köztársaság 2009. évi költségvetéséről szóló 2008. évi CII. törvényben megjelent számok erősen megosztották a sporttársadalmat.

Két markánsan elkülönülő vélemény fogalmazódik meg a magyar minőségi („verseny-” „él-”) sport 2009. évi állami támogatásáról. A sport meghatározó civilszervezetei (olimpikonokat felkészítő sport-szervezetek, sportszövetségek, ernyőszervezetek) egyes megnyilatkozásai szerint erőteljesen csökkent a versenysport állami támogatása, már nemcsak az eredményes felkészülés, de egyes esetekben a nagy világversenyeken való részvétel is veszélybe került. Az Önkormányzati Minisztérium szerint pedig éppen ellenkezőleg, kiemelkedő mértékben, az előző évhez képest 2009-ben 59%-kal nő a versenysport állami támogatása.

Az önkormányzati miniszter kérésére született elemzés adatbázisát a 2008. évi CII. törvény és a 1001/2009. (I. 13.) Korm. határozat alapján készült Önkormányzati Minisztérium Sport Szakállamtitkárság belső sportkölségvetése (2008. február) képezte.² Erre az elemzésre támaszkodva keresem ebben a cikkben a választ a „Melyik álláspont áll közelebb a valósághoz?” kérdésre, amelyet a Columbo filmekhez hasonlóan cikk eleji „poéngyilkosként” a következőképpen fogalmaznék meg: Fé-

A kínai naptár szerint 2009 az ökör éve, amely elvileg a fellendülés, az erő jelképe, de még inkább a kemény munkáé. Nem véletlen, hogy a nyilvánosságban megjelenő vélemények szerint 2009 inkább a „sebnyalogatás” időszaka lesz, mintsem a prosperitása, de a magyar sportban mindenképpen.

lő, mindkét félnek igaza van, ami talán a legrosszabb a magyar sport számára...

Mielőtt elmerülnénk a számok tengerében, a közbeszédben elhangzó érvelések kapcsán fel kell hívnunk négy, a sportfinanszírozásról szóló vitákban hosszú ideje zavart okozó tényezőre a figyelmet.

A támogatottak alapvetően az egy évben ténylegesen rendelkezésre álló források alapján – pénzáram (cash-flow) megközelítésnek fogjuk hívni – tekintenek tevékenységük állami támogatására. A sport termelési ciklusaihoz alkalmazkodva minden évben működtetni kell a versenyrendszert, elget kell tenni a nemzetközi kötelezettségeknek, lehetőség szerint hozzájárulni a versenyzők felkészítéséhez stb., amihez a piacról, és – jelentős arányban – az állami elosztó rendszerektől gyűjtik a forrásokat a sport szereplői. Az állami intézmények ezzel szemben költségvetési szemléletűek, költségvetési törvényekkel, zárolásokkal, maradványokkal, költségvetési tartalékokból való többlettámogatásokkal, stb. A kétféle megközelítés mind a bázis évnél tekintett 2008. év – például a 2007. év végén két ütemben megszavazott, de valójában 2008-ban felhasznált olimpiai felkészülési többlettámogatás esetében – elszámolásait, mind az ideai tervet (maradványok, tartalékok, áthúzódó felhasználások, stb.) „zavarossá” teszik.

Sok gondot okoz az „állami támogatás” értelmezése is. Részben a pénzáram szemlélettel magyarázhatóan a civilszféra hajlamos az állami támogatásokat a gazdálkodó egységhez beérkező forintössze-

Dénes Ferenc
sportközgazdász

gekre szűkíteni, azon belül is alapvetően az Önkormányzati Minisztériummal (ÖM) kialakított pénzügyi kapcsolatokra. Ez a megközelítés nem veszi figyelembe az állami költségvetés nem az ÖM-en keresztül nyújtott támogatásait (például az Egészségügyi Minisztérium sportorvosi hálózat finanszírozása vagy a Honvédelmi Minisztérium sportszervezeti támogatásai), illetve a sportszférát érintő közvetett támogatásokat (kötelező iskolai sportnormatíva, nem kötött, de nevesített települési sportnormatíva, stb.), hogy az iskolai testnevelés Oktatási Minisztérium általi részfinanszírozásáról már ne is beszéljünk). Pedig ezek komoly segítséget jelentenek a sportrendszer működésében.

A sportért felelős minisztérium összetett eszközrendszerrel, de főszabályként a sportrendszer működtetésének közvetlen állami támogatásával próbálja a sportban kitűzött állami (közösségi) célokat megvalósítani. Ennek fő csatornái: pénzeszközök átadása sportszervezeteknek, szövetségeknek, ernyőszervezeteknek (működési támogatások, részvételi és felkészülési támogatások, eseményrendezésekhez való hozzájárulás, stb.); állami sportlétesítmények építése, fenntartása és a sportolók számára való – jelenleg erősen kedvezményes – rendelkezésre bocsátása; sporttevékenységek közvetlen állami finanszírozása, illetve sportolói ösztönzők biztosítása (utánpótlás-nevelési programok, ösztöndíjak, járadék, jutalmazások, stb.); a sportrendszer működtetéséhez való közvetett hozzájárulás (létesítmény PPP-k finanszírozása, sportegészségügyi rendszer működtetése, kiemelt biztonsági kockázati események biztosítása, sporttudomány támogatása, önkormányzati létesítménytámogatás, stb.)

A sportszféra ezt az összetett és több szempontból szétforgácsoltnak tekinthető támogatási rendszert – a minisztérium csak a szövetségeket közvetlenül érintő pénzügyi támogatási csatornákból 20-at tart nyilván – hajlamos a közvetlen pénztranszferre szűkíteni, ez azonban már csak kevésbé magyarázható a pénzáramú megközelítéssel. Évtizedes tapasztalataink szerint sokkal inkább nyomásgyakorlási szándékról van szó. (Ami persze nem törvényellenes, el nem ítélt, de helyén kezelendő.)

Szintén nem egyértelmű a „versenysport” fogalma. Sportgazdaságilag a fogalom értelmezhetetlen, de a 2004. évi I. törvény a sportról sem határozza meg a kategóriát. A törvény szövegében a szabadidősport,

az utánpótlás-nevelés melletti harmadik sporttevékenységként szerepel a versenysport – akármi is legyen az. (A fogyatékosok sportján belül is megkülönböztetve fogyatékosok versenysportját.) A sportköznyelv tágabban a versenyrendszerben résztvevő sportolók, sportszervezetek fogalmával azonosítja, szűkebben a kiemelkedő sportteljesítményeket, ezen belül is (szinte kizárólag) az olimpiai sportágak eredményességét érti alatta. A probléma, hogy ezek a megközelítések összemossák az alapvetően a sportolási lehetőségeket biztosító üzleti és egyesületi szolgáltatásokat (amatőr sport, szabadidős sport, részvételi sport, sport for all, stb.), ahol a sportolók fizetnek a szolgáltatásokért, és a látvány élvezetért szervezett sportszolgáltatásokat (látványsport, szórakoztató sport, hivatásos sport, stb.), ahol a sportolót, mint munkaeölt alkalmazzzák és fizetik. A sportszféra érvelésében aszerint változik a kétféle szóhasználat, hogy a tevékenységi körök szélesítéséről (a versenysport tágabb értelmezése) vagy a kiemelkedő eredmények fontosságáról (szűk értelmezés) beszélnek. Magával a fogalommal, annak használhatóságával kapcsolatban erős kételyeink vannak, ha nem is értünk egyet vele, de a tárgyalás egyszerűsítése érdekében használjuk.

AZ ÖM SPORTKÖLTSÉGVETÉSE 2008-2009-BEN

Az Országgyűlés az Önkormányzati Minisztérium Nemzeti Utánpótlás-nevelési és Sportszolgáltató Intézet (NUSI) címen, Sporttevékenységek támogatása, valamint Sportlétesítmények fejlesztése és kezelése alcímeken 2008-ban összesen 19.370 mFt kiadási főösszeget határozott meg, míg 2009-ben az összeg a zárolások után 18.010 mFt. Ez az előző évhez képest 7%-os csökkenés, tehát a tervek szintjén ennyivel kevesebb pénz jut a minisztérium költségvetéséből sportra. A csökkenés kisebb mértékű, 5,6% volt az alapvetően az állami létesítményekért felelős NUSI esetében, míg a sporttevékenységek támogatásánál a csökkenés 6,2%, a sportlétesítmények fejlesztésénél arányaiban 17,6%.

A sportszféra támogatásának fő forrásaként számon tartott ÖM sportköltségvetés tehát minden szegmensében csökkent, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a 2009-es évi állami költségvetés

erősen „válság” költségvetés, a központi költségvetés kiadási főösszege is csökkent 0,7%-kal.

Az ÖM 2008-2009-es sportköltségvetés adatai alapján a csökkenő forrásokban a professzionális sport (Forma-1) némileg erősödő pozíciója mellett az utánpótlás-nevelés (UP) súlya nőtt meg jelentősen a rendszerben. Itt csak jelezzük, a későbbiekben részletesen kitérünk arra az értelmezési problémára, hogy az UP rendszere mennyiben része, mennyiben nem a versenysport rendszerének, amelynek a súlya – a létesítményekhez kapcsolódó kiadásokhoz és az iskolai és szabadidősporthoz hasonlóan – a szűkülő források rendszerében is csökkent.

A pekingi olimpia értékelések egybehangzó megállapítása volt, hogy az előrelépés érdekében az államnak – a központi költségvetési támogatásokon keresztül – jelentősebb szerepet kell vállalnia a létesítmények, az utánpótlás-nevelés és a sportinfrastruktúra (sportkutatás, -tudomány, sportegészségügy, stb.) terén. Úgy tűnik, ha a létesítmények építése és korszerűsítése terén nem is sikerült előrelépni, a tervek szintjén az utánpótlás terén akár áttörés jelleghű is lehet a 2009-es év. Növekedtek a sportegészségügyi kiadások is, valamint relatíve jelentősen több jut a sport tudományos háttérének megerősítésére. Amennyiben sikerül ezeket a tendenciákat megerősíteni – és helyesek a sporttudományos előrejelzések – akkor van remény a jövőbeni sikerekre.

A következőkben a viták központjában álló versenysport támogatását vesszük közelebből szemügyre. Az ÖM sport szakállamtitkársága ebben az évben több mint két tucat címen nyújt támogatásokat a versenysport számára. Az elemzés érdekében a támogatások célrendszere szempontjából négy támogatási területet, csoportot, irányt különböztethetünk meg.

(1) Szakmai-felkészülési: szövetségi (Magyar Olimpiai Bizottság (MOB), a Nemzeti Sportszövetség (NSSZ) által, illetve közvetlenül a minisztérium által eljuttatott), a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPP) keresztül nyújtott fogyatékosok versenysportját segítő pénzösszegek); világversenyeken való részvételi (téli és ifjúsági olimpia, paralimpiai, AGFIS játékok, speciális világjátékok támogatása); sportszervezeti (Sportegyesületek Országos Szövetségén (SOSZ) keresztül való segítése) és működési (MOB, MSSZ, MPP, SOSZ) egyéb szakmai támogatás (miniszteri keret, egyéb olimpiai és paralimpiai szakmai).

(2) Személyi: olimpiai járadék, sportösztöndíj, eredményességi jutalmak, elismerések, egyéb (idős sportolók szociális támogatása). (3) Eseményrendezés: kiemelt hazai rendezésű sportesemények támogatása; kiemelt biztonsági kockázatú sportesemények támogatása. (4) Egyéb versenysport: stratégiai programok, Versenysport egészségügyi támogatása (doppingellenes feladatok, OSEI támogatás).

A vizsgált két év mindegyikében a szakmai-felkészülési és személyi támogatások voltak meghatározóak a versenysport támogatásában, 2009-ben együttesen 87%. Ezen belül a szakmai-felkészülési támogatások súlya némileg csökkent, a személyi juttatások aránya viszont erőteljesebben nőtt. A magyarországi világesemények rendezéséhez való ÖM hozzájárulás 2009-re visszaesett, míg az egyéb versenysport támogatás változatlan maradt.

Költségvetési szemléletben, a minisztérium belső költségvetését alapul véve számításaink szerint 2008-ban 5.326 mFt volt a versenysport támogatása, ami 2009-ben 13%-kal, 4.616 mFt-ra csökkent. A visszaesés mind a négy területet érintette, legjobban az eseményrendezést, amelynek támogatása 44%-kal csökkent, de a szakmai tevékenységek segítése is jelentősen 14%-kal elmarad a 2008. évitől.

KIÜRÜLŐ SPORTKASSZÁK?

2008-ban a sportszakmai feladatok ellátására 830 mFt állt a MOB rendelkezésére, míg 2009-ben ez az összeg a tervek szerint 970 mFt-ra nő. Részben az NSSZ hatásköréhez tartozik a sportszövetségek tavalyival megegyező 500 mFt-os támogatása. A fogyatékosok versenysportjában a tavalyival megegyező 39 mFt-tal szerepel a paralimpiai mozgalom szakmai támogatása.

Új elem az ez évi költségvetésben a 2010-es téli olimpiai játékokra biztosított 98 mFt, és az Ifjúsági Olimpia támogatása (40 mFt), ugyanakkor „eltűnt” a rendszerből a 2008. évi pekingi olimpián és paralimpiaián való részvétel, valamint ezzel összefüggésben a sportági szakszövetségek (nyári) olimpiai felkészüléssel összefüggő összesen 860 mFt-ja. A fogyatékosok versenysportjában 12 mFt szerepel paralimpiai részvétel támogatása címen, de idesorolható a 4 speciális világjátékon való részvétel 50 mFt-tal. Az AGFIS világjátékokra való felkészülés

és részvétel 125 mFt, amely a tervek szintjén 2,5-szer nagyobb, mint 2008-ban.

A SOSZ-on keresztül a tavalyival megegyező 115 mFt-hoz juthatnak hozzá a sportszervezetek. Bár elvileg ebből az összegből nem csak a kiemelkedő teljesítményre képes sportolókat felkészítő szervezetek juthatnak támogatáshoz, a gyakorlatban ez az összeg a versenysportot gazdagítja. Jelentős összeg jut a versenysport szervezésében résztvevő ernyőszervezetek működési támogatására is. A MOB működési támogatására 61,7 mFt jut az ez évi költségvetésből. A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) szintén a tavalyival megegyező 16 mFt-ot, az NSSZ 31,6 mFt-ot, a SOSZ 2,8 mFt-ot kap. A minisztérium belső költségvetésében 30 mFt-tal új elemként jelenik meg az ún. versenysport miniszteri kerete, ami az elmúlt évek tapasztalatai alapján szintén alapvetően a sportszervezetek szakmai, felkészülési, működési céljait szolgálja, egyéb olimpiai és paralimpiai támogatás 28,5 mFt összegben ugyancsak ebben az évben megjelenő új elem.

Ha a folyó fizetések tekintjük, akkor a szövetségek és (főleg) az olimpikonokat felkészítő sportszervezetek számára a sportszakmai-felkészülési támogatások terén a helyzet még a korábban tárgyaltaknál is rosszabb. A kormányzat döntése értelmében 2007 végén két ütemben, az eredeti előirányzatokon felül 1.280 mFt többlettámogatás jelent meg a sportköltségvetésben, amelynek célja a minél eredményesebb olimpiai szereplés anyagi háttérének biztosítása volt. A többlettámogatást a sportszféra (döntően) 2008-ban használta fel. Ebből az összegből 2008-ban 980 mFt felhasználására a MOB tett javaslatot. (Ebben az értelemben a MOB joggal hivatkozik arra, hogy 2008-ban a szakmai célok megvalósítására összesen 1.810 mFt állt rendelkezésre, szemben a 2009-es 970 mFt-tal.) Ugyanakkor a 2009-es esztendőben szintén vannak a 2008-as költségvetésből, illetve többlettámogatásból áthúzódó források. A minisztérium kimutatásai szerint az AGFIS Világjátékokra 2008-ban csak 11,5 mFt-ot költöttek, és 2009-ben is 32,2 mFt kerül felhasználásra. Ezek alapján a működési támogatások pénzáram szemléletű egyenlege a következőképpen becsülhető: 2008. évben a sportszakmai feladatok éves költségvetési támogatása 2.521 mFt, a szakmai-felkészülési többlettámogatások 1.280 mFt, az AGFIS Világjátékok tényleges

felhasználás különbözet -38 mFt. A maradvány (2009-ben felhasználandó, becslés) -205 mFt. Ez összesen 3.558 mFt.

2009-ben a sportszakmai feladatok éves költségvetési támogatása 2.120 mFt volt, az SOSZ többlettámogatása (2008. évről) 90 mFt, az SOSZ működési többlettámogatás (2008. évről) 5 mFt, a MOB működési többlettámogatás (2008. évről) 50 mFt, az egyéb szövetségi támogatások (2008. évről) 60 mFt és az AGFIS Világjátékok tényleges felhasználás különbözet -93 mFt. Ez összesen 2.232 mFt.

Így 2008-hoz képest pénzáram szemléletben becsléseink szerint mintegy 1.326 mFt-os hiányt éreznek a többségükben a magyar minőségi sportot meghatározó olimpiai sportágak szövetségei és az olimpikonokat felkészítő sportszervezetek. Ráadásul, mint láttuk, a sportszakmai feladatok éves támogatása is erősen pántlikázott (téli olimpia, AGFIS világjátékok, fogyatékosok versenysportja, stb.), így a figyelem középpontjában álló nyári olimpiai sportágaknál még kiélezettebb a helyzet.

A versenysport támogatásának másik nagy csoportja a sportolók teljesítményének elismerése és megbecsülése, ami szintén némileg (3,7%-kal) csökkent 2008-hoz képest. A személyi jellegű támogatások túlnyomó része az olimpiai járadék, ami a jogszabályokban foglaltak érvényre juttatásával 12,3%-kal nőtt. A személyi jellegű támogatások másik nagy csoportja a Gerevich Aladár sportösztöndíj 565 mFt-os éves kerete változatlan maradt. A Nemzet Sportolója elismerés keretösszege nem változott, de az eredményességi jutalmak, elismerések összege az 1001/2009. (I. 13.) Korm. határozat alapján gyakorlatilag eltűnt a rendszerből. 2009-re kiiktatásra került az Ezüstgerely díj 10 mFt és a Gerevich Aladár kvalifikációs kiegészítő sportösztöndíj 60 mFt-ja, bekerült viszont az idős sportolók szociális támogatása (16,2 mFt).

A magyarországi rendezésű világesemények költségvetésben szereplő támogatása 200 mFt-ra csökkent a tavalyi 313 mFt-ról. A minisztérium kimutatásai szerint azonban a 2008. évi keretektől ténylegesen csak 203 mFt került itt felhasználásra, a fennmaradó összeget idén használhatják fel a rendezők, és a tervek szerint a 2008-as további maradványok beépítésével összességében 417 mFt lesz a teljes támogatás. 60%-kal csökkent a kiemelt biztonsági kockázatú sportesemények támogatása is, így az

eseményrendezési támogatások pénzáram jellegű egyenlege mintegy 124 mFt-os többletet mutat.

A minisztérium által indított ún. stratégiai programok (Patrónus program, szakember továbbképzés, sportnagyköveti program) is alapvetően a versenysport céljait szolgálják. A költségvetés szintjén a csökkenés itt is jelentős, közel 30%, de a minisztérium a 2008-as és a 2009-es tényleges felhasználások egyenlegét 40 mFt-os pozitívummal könyveli. A sportegészségügy ÖM általi támogatása elvileg a sportinfrastruktúra részét képezné, de a dopingellenes feladatok és az OSEI támogatása egyértelműen a versenysport céljait szolgálja. A költségvetési tervben 2008-ban 196,4 mFt, 2009-ben 275 mFt szerepel ezen a sportegészségügyi soron, de az utóbbi szám tartalmazza a 2009-ben új elemként megjelenő országos sportegészségügyi hálózat fejlesztésére fordítandó 60 mFt-ot is, ami azonban szerintünk nem egyértelműen köthető a versenysporthoz. A tényleges felhasználások szintjén – a hálózatfejlesztés nélkül – a minisztérium azt tervezi, hogy ebben az évben 122,1 mFt-tal többet fordít a versenysport sportegészségügyi kiszolgálására, mint tavaly.

Elfogadva a minisztérium becsléseit, azt mondhatjuk, hogy az ÖM versenysport szakmai-felkészítési támogatásokon kívüli része a tényleges felhasználások szintjén 174 mFt-os többletet mutat. Ennek beszámításával 2009-ben kb. 1.152 mFt-ra becsülhető az ÖM által közvetlenül a versenysport számára biztosított felhasználható támogatások „hiánya”.

NÖVEKVŐ KÖZVETETT ÁLLAMI VERSENYSPORT TÁMOGATÁSOK?

A sportrendszer szereplőinek a versenysport – és most a tárgyalás világosabbá tételéhez szűkítsük a fogalmat a kiugró sportteljesítményekre – versenyszerének működtetése, a konkrét versenyek megrendezése és a versenyeken résztvevő sportolók felkészítésén és motiváló jutalmazásukon kívül számos olyan feladatot kell ellátniuk, amelyek nélkül nem működtethető a versenysport. Például működtetni kell a kiszolgáló szervezetrendszert, amelyhez a központi költségvetés is hozzájárul, és amit – összhangban a közfelfogással – bele is számoltunk a versenysport közvetlen támogatásába.

A közvetlen támogatásokon kívül legalább három olyan terület szubvencióit is vizsgálunk kell, amelyeknek hatásai, ha közvetetten is, de erőteljesen befolyásolják a versenysport működését. (1) A versenysport működtetésének elemi feltétele a sportban különleges tehetséggel bíró gyermekek sportba való bevonása, kiválasztása és képzése, amit szűkebb értelemben utánpótlás-nevelésként (UP) határozunk meg. Ők lesznek a jövő kiugró teljesítményre képes (hivatásos) sportolói. (2) A versenysport nem működtethető (megfelelő) sportlétesítmények nélkül. A sportlétesítmények száma, használatuk feltételei jelentősen befolyásolják a versenysport minőségét. (3) Az önkormányzatok mindent a világon jelentős súllyal vesznek részt a sport, azon belül is a versenysport rendszerének működtetésében. Egy ország sportját erőteljesen befolyásolja, hogy egy központi kormányzat speciális források rendelkezésre bocsátásával, illetve egyéb eszközökkel mennyiben segíti az önkormányzatokat a helyi sport megszervezésében.

Az UP területén a sportköltségvetés szintjén 2009-ben jelentős előrelépés történt. Szűkülő kezek között is a Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézethez, illetve külön nevesítve a jégkorong utánpótlás-neveléshez kapcsolódó feladatok ellátásához kiemelt erőforrásokat biztosít az ÖM. Költségvetési szemléletben a növekmény közel félmilliárdos (45,3%), a minisztériumi kimutatások szerint a tényleges felhasználások szintjén ez még ennél is több: 555,5 mFt. Bár kétségeink vannak afelől, hogy a minisztérium költségvetésében számon tartott minden UP forint kizárólag csak ezt a területet szolgálja (véleményünk szerint egy része általában segíti a diák- és gyermeksportot), de valószínűsíthető, hogy az összegek túlnyomó része valóban az utánpótlás-nevelésben jelenik meg.

A létesítmények terén a versenysport kétféle módon kap támogatást. A versenysport által (is) használt objektumok építése vagy modernizálása kiteljesíthetik a tevékenységeket, másrészt, ha a létesítményeket a tényleges piaci árnál olcsóbban használhatják a szereplők, az jelentős megtakarítást jelent számukra (másképpen: közvetett támogatáshoz jutnak). Ez utóbbi kimutatására itt nem vállalkozunk. (Csak jelezzük, hogy a Papp László Sportaréna „minisztériumi napjai” 92,4 mFt-ba kerülnek mindkét vizsgált évben, amit nem a felhasznál-

lőknak kell kifizetniük.) Ami a létesítmények építését és felújítását illeti, bár az ÖM sport költségvetésében 17,6%-kal kevesebb forrás szerepel, mint az előző évben, a tervek szerint a különböző 2008-as költségvetési források terhére jelentősen megváltoznak a költségek. A minisztérium úgy számol, hogy ebben az évben a tavalyihoz képest egymilliárddal többet, 2.010 mFt-ot költ el új, a versenysportot szolgáló létesítmények építésére és felújítására. A tervek szerint többek között a következő beruházások valósulnak meg: multifunkcionális edzőcsarnok építése a Fehér úton, Császár-Komjádi Uszoda felújítása, a szegedi Maty-éri Kajak-Kenu és Evezős pálya mederkotrása és nemzetközi színvonalú evezős pálya kialakítása, Balatonfüredi Vitorlás és Olimpiai Központ fejlesztése, Budapesti Olimpiai Központ területén lévő Gyakorló Jégszarnok felújítása.

Public-Private-Partnership konstrukcióban idén 12 sportlétesítmény megépítése várható. A központi költségvetés e konstrukció keretében szolgáltatás-vásárlás formájában 15 éven keresztül nyújt működtetési támogatást a létesítmények tulajdonosai számára. A minisztérium szerint – a használat arányát figyelembe véve – a 2009-ben erre a célra rendelkezésre álló forrás fele, 750 millió Ft a versenysport támogatását jelenti, ami 50 mFt-tal több mint 2008-ban volt.

Jelentősen erősödhetnek a sport pozíciói az önkormányzatok számára a sportfeladatok ellátásához nyújtott költségvetési támogatások terén. A 2009. évi költségvetés vitája során döntött az Országgyűlés, hogy az önkormányzatok a korábbi évek település-üzemeltetési, igazgatási és sportfeladatok normatíváját megbontja, és önálló normatívaként jeleníti meg az önkormányzatok sportcélú feladatainak 500 Ft/fő támogatását, ami összesen 5.080 mFt. A minisztérium feltételezi, hogy ezt a támogatást plusz támogatásként valóban sportcélokra fordítják majd az önkormányzatok, és ennek fele, 2.500 mFt a versenysport szférába áramlik.

Ugyancsak a 2009. évi költségvetés vitája során döntött az Országgyűlés arról a 250 millió Ft összegű támogatásról, mely a helyi önkormányzatok által fenntartott sportlétesítmények felújításának támogatására fordítható. A minisztérium erre pályázatot kíván kiírni, elképzelései szerint úgy, hogy a nyertes önkormányzatok az elnyert pályázati ösz-

szeggel megegyező mértékben támogatják a helyi versenysportot. Ha elfogadjuk a minisztérium érvelését, akkor 2009-ben a közvetett állami versenysport támogatások 4365,5 mFt-tal haladják meg a tavalyi lehetőségeket.

VÁLTOZÓ VILÁG – A TIGRISRE VÁRVA

A legfontosabb eredményeket összefoglalva a következőket mondhatjuk. Számításaink szerint – elfogadva, de nem auditálva a minisztérium rendelkezésünkre bocsátott adatait – a tényleges pénzfelhasználásokat tekintve mintegy 41,4%-kal bővülnek a versenysport lehetséges forrásai. A minisztérium hivatalos számításai és a mi elemzésünk különbsége abból adódik, hogy a minisztérium nem számol a 2008. évi Pekingi Olimpián és Paralimpián való részvétel, valamint a sportági szakszervezetek olimpiai felkészüléssel összefüggő támogatás összesen 860 mFt-jával, mondván hogy 2009-ben nincs nyári olimpia, nincsenek ezzel kapcsolatos feladatok. (Ha ezt az összeget a minisztériumhoz hasonlóan figyelmen kívül hagyjuk, a növekmény valóban 59%).

Az aggregát számok mögött azonban markáns, egymásnak ellentmondó tendenciák húzódnak meg. A magyar versenysport jelenleg komoly likviditási gondokkal küzd. A gondok kiváltó oka kettős. Az állami támogatások tényleges felhasználásait tekintve az Önkormányzati Minisztériumtól származó közvetlen versenysport támogatások mintegy 1.152 mFt-tal csökkentek, ugyanakkor a kieső forrásokat még töredékeiben sem sikerül pótolni a piacról, elsősorban a pénzügyi világválság következményeként. A kialakult helyzet a tavalyi pénzbőség után különösen az olimpiai sportágakat érinti drámaian.

Ugyanakkor a versenysport közvetett támogatása valóban jelentősen megnőtt, a minisztérium adatait figyelembe véve a növekmény 4365,5 mFt. A pekingi olimpia után megfogalmazott szakvéleményekkel összhangban különösen pozitívnak tekintjük az utánpótlás-nevelés jelentősen megemelt forrásait és a sportegészségügy területén kifejtett erőfeszítéseket. A létesítmény-fejlesztések szintén összhangban vannak a megfogalmazott fejlesztési

irányokkal. Fontos lépés lehet az önállóan megjelenő települési sportnormatíva, ugyanakkor szkeptikusabbak vagyunk a minisztérium hivatalos álláspontjánál: félő, hogy az új normatívának csak egy része bővíti a jelenlegi önkormányzati sporttámogatásokat, jelentős része a korábbi támogatásokat „váltja ki”. (A „legrosszabb forgatókönyv” esetén, tehát ha a települési sportnormatíva nem új forrásként jelenik meg a gyakorlatban, akkor a versenysport támogatásának bővülése csak 7%.)

A tervek és tények még elfogadott (költségvetési) törvény esetén sem feltétlenül kőbevésettek. A magyar gazdaságban és társadalomban végbemenő folyamatok erős kockázatot jelentenek az állami sportköltségvetés végrehajtásában. A legnagyobb veszélyforrást a pénzügyi-gazdasági világválság magyarországi hatása jelenti. Úgy tűnik, eddig nem sikerült megfelelően kezelni a válságot, ezért a költségvetés akár jelentős mértékű megszorítása is napirendre kerülhet. Ha így lesz, ez a sportban nem feltétlenül a 2009-es költségvetés megkurtítását jelenti – a teljes állami sportköltségvetés megvonása sem javítaná érzékelhetően az államháztartás helyzetét, sajnos abszolút értékben olyan csekély a szám –, de a számított pluszforrások zárolásra kerülhetnek, és a cikkben korábban jelzett negatív események bekövetkezhetnek (például az önkormányzatok „besöprik” a támogatási normatívát).

Egyes vélemények szerint azonban a válság és annak menedzselése lehetőséget teremt, hogy újra gondoljuk az életünket, egyéni és közösséget egyaránt, az élet minden területén, így a sportban is. És erre a magyar sportban nagy szükség is van. Mert bár nem tartozott az elemzés főirányához, azonban az elmondottakból jól kiolvashatóak a sporttámogatási rendszer (tarthatatlan) anomáliái, amelyek sorában talán a strukturális aránytalanság áll. Az iskolai és szabadidős sport „tisztá” támogatása alig éri el a 10%-ot, ami mélyen alatta marad a legjobb európai gyakorlatnak, és az Európai Unióban megfogalmazódó általános irányelveknek. Alapvetően a nemzetközi sportsikerek adják a versenysport támogatásának elvi alapját, de ez nem lehet kizárólagos elv, hiszen a szabadidős sport pozitív nem szándékolt hatásai (nevelés, egészségügy helyzete, versenyképesség, stb.) a közvélekedés szerint legalább olyan fontos közösségi ér-

tékek. Márpedig az „ugyanolyan fontosság” a támogatottságban is meg kell nyilvánuljon.

A versenysport súlyos rendszerproblémája az elmúlt évtizedek működési mechanizmusainak alig változott továbbélése. Amint arra utaltunk, a cash-flow hiány részben abból is fakad, hogy a versenysport üzleti bevételei csekély mértékűek. Nagyságrendben hiányoznak a sportolók felé való értékesítések, például a valódi szolgáltatásért elkért való árú tagdíjbevételek, a labdarúgás és a kézilabda kivételével teljesen elapadtak a médiumoktól származó források, és bár a könyvelésekben jelentős arányban szerepelnek a reklám- és szponzori bevételek, ezek jelentős része ténylegesen mecenatúra, baráti kapcsolatokon nyugvó támogatás. És éppen ezek a kiadások, amelyeket a leggyorsabban építenek le a recesszió sújtotta vállalatok. Így a jelenlegi válságos időszakban nincs háttér, nincs tartalék. Komoly a fenyegetés, hogy változatlan szerkezetben, változatlanul „állami megrendelésre” dolgozva a magyar sport teljesen elveszíti piaci kapcsolatait, valódi funkcióját.

Változásra van szükség. Valódi változásra a magyar sport működésében, valódi szerkezetváltásra az állami sportköltségvetésben. A változásokat azonban nagyon nehéz recesszióban lévő gazdasági feltételrendszerben, szűkülő költségvetési források közepette végigvinni. Jobb időkre várunk. 2010 a Tigris éve lesz a kínaiak szerint. Mire eljön, olyan kész modellel kell rendelkezünk, amely új szerkezetben, radikálisan átalakított belső arányokkal, de a szolidaritási és méltányossági elveket figyelembe véve, ellenőrzési pontokat és szigorú garanciákat beépítve jelentősen tágítani tudja a magyar sport mozgásterét, benne az állami sportköltségvetés nagyságrendjét. Aztán majd meglátjuk, képes lesz-e ugrani a magyar Tigris.

J E G Y Z E T

1. Az elemzés elkészítéséhez és a cikk megírásához Lukács Zsuzsanna főosztályvezető, Lajtár Mónika és Bardóczy Gábor főosztályvezető-helyettesek nyújtottak konzultációs lehetőséget az Önkormányzati Minisztériumtól, amit ezúton is köszönök.